

 Column

PENSION FUND GOVERNANCE

'Pensioenfondsen zijn te belangrijk om over zeggenschap te twisten'

De grote maatschappelijke betekenis van pensioenfondsen versterkt de noodzaak van goed bestuur door een krachtig, onafhankelijk en deskundig intern toezicht, aldus Hildegard Pelzer, directeur van Governance Support.

Een goed functionerend pensioenfonds is van essentieel belang voor de deelnemer die zich ervan verzekerd wil weten dat hij/zij de gewenste leefstijl na de pensionering kan voortzetten. Dat is ook macro-economisch van belang. Enkele cijfers: de pensioenfondsen beheren tezamen maar liefst 800 miljard euro; het gezamenlijk vermogen van de fondsen was in 1987 70 procent van het BNP en in 2007 136 procent. Door allerlei ontwikkelingen zijn pensioenfondsen kwetsbaarder worden en dat manifesteert zich steeds duidelijker.

Tegen die achtergrond is het wetsvoorstel *versterking bestuur pensioenfondsen* tot stand gekomen. Terwijl de dekkingsgraad van pensioenfondsen en de aanspraken en uitkeringen van deelnemers gevaar lopen, is er sprake van een heftige discussie over het wetsvoorstel waarbij het vaak gaat over wie welke zeggenschap moet hebben. Dat de huidige governance-inrichting van pensioenfondsen aan revisie toe is, staat buiten kijf.



Nu is sprake van een bestuur bestaande uit vertegenwoordigers van belanghebbenden (werkgevers, werknemers en soms gepensioneerden) aan wie steeds hogere deskundigheidseisen worden gesteld. Daarnaast zijn er twee organen waarin eveneens belanghebbenden zijn vertegenwoordigd en aan wie het bestuur verantwoording hoort af te leggen en/of advies hoort te vragen. Er is een lichte vorm van intern toezicht. Pensioenfondsen zijn vrij om te kiezen tussen een raad van toezicht, non-executives in een *one-tier* board, een auditcommissie of visitatiecommissie, waarbij steeds sprake moet zijn van een minimaal aantal onafhankelijke leden. Het huidige interne toezicht bij pensioenfondsen heeft doorgaans weinig tanden: het gaat vooral om het beoordelen van het functioneren (achteraf) en niet om het goedkeuren van besluiten (vooraf).

In het wetsvoorstel wordt de mogelijkheid van een bestuur met vertegenwoordigers van belanghebbenden gehandhaafd, maar wordt ook de mogelijkheid van een bestuur bestaande uit onafhankelijke geboden. Een raad van toezicht met onafhankelijke, deskundige leden wordt – althans voor bedrijfstakpensioenfondsen - verplicht gesteld. En die raad krijgt meer tanden, zoals goedkeuringsbevoegdheden bij wezenlijke bestuursbesluiten. Er is één orgaan van belanghebbenden waaraan verantwoording moet worden afgelegd, dat adviesrechten en – in geval van een onafhankelijk bestuur – ook enkele goedkeuringsrechten heeft.

Onder meer van de kant van de sociale partners wordt beargumenteerd dat onvoldoende rekening wordt gehouden met het feit dat pensioen een arbeidsvoorwaarde is die door de sociale partners is overeengekomen en dat zij daarom ook zeggenschap over het pensioenfonds moeten blijven hebben. Een onafhankelijke raad van toezicht met goedkeuringsbevoegdheden beknot de belanghebbenden. Bovendien wordt erop gewezen dat betrokkenheid van belanghebbenden nodig is om ook voor de toekomst een goed pensioenstelsel veilig te stellen. De kritiek is ook dat de raad van toezicht met zijn goedkeuringsrechten te dicht bij de stoel van het bestuur komt en dat het moeilijk zal zijn om voldoende geschikte bestuurders en toezichthouders te vinden.

Het is opvallend dat een krachtig onafhankelijk intern toezicht bij pensioenfondsen ter discussie wordt gesteld, terwijl dit bij vennootschappen en stichtingen met een belangrijke maatschappelijke verantwoordelijkheid juist aan belang wint en in sectorwetten wordt verankerd. Waarom zou het principe van een krachtig onafhankelijk en deskundig intern toezicht ten behoeve van *checks and balances* niet gelden voor pensioenfondsen? Wat maakt pensioenfondsen zo anders? Belanghebbenden hebben er hun geld in zitten en willen daarom ook een vorm van zeggenschap hebben. Begrijpelijk, maar dat geldt ook voor aandeelhouders van een onderneming.

Belanghebbenden bij pensioenfondsen zijn echter, anders dan aandeelhouders bij bijvoorbeeld een beursgenoteerd bedrijf, geketend aan het pensioenfonds. Zij kunnen voor het opbouwen van het pensioen niet (gemakkelijk) overstappen naar een andere instelling. Gezien die afhankelijkheid van het pensioenfonds is het begrijpelijk dat men er invloed op wil hebben. Maar juist die afhankelijkheid versterkt ook de noodzaak van borging van goed bestuur door een krachtig intern toezicht. Daar komt bij dat een bestuur bestaande uit vertegenwoordigers van belanghebbenden eerder gevaar loopt dat de bevangenheid ten opzichte van elkaar tijdens het onderhandelingsspel (men komt elkaar vaak aan andere vergadertafels tegen) de kwaliteit van de besluitvorming negatief beïnvloedt, ondanks de aanwezige deskundigheid. Dat onderstreept de noodzaak van een onafhankelijke toets in de vorm van goedkeuringsrecht van een onafhankelijke, deskundige raad van toezicht. Belanghebbenden zouden wel de bevoegdheid moeten hebben om de leden van de raad te benoemen en om de raad van zijn taak te ontheffen.

Of er voldoende geschikte kandidaten voor de functie van toezichthouder en bestuurder zullen zijn - een ander punt van kritiek op het wetsvoorstel - moet blijken. Nu wordt, zeker bij bedrijfstakpensioenfondsen, vaak gewerkt met omvangrijke besturen omdat de verschillende werkgevers- en werknemersorganisaties voldoende vertegenwoordigd willen zijn. Naarmate meer aan de CAO-tafel wordt geregeld, wordt het pensioenfonds een uitvoeringsorganisatie waar professionaliteit centraal staat en kan de omvang van de besturen wellicht gereduceerd worden. Er lijken dan ook geen harde redenen te zijn om – wat het intern toezicht betreft - af te wijken van uitgangspunten voor een effectieve governancestructuur die elders wel gelden. Dat laat onverlet dat een passende betrokkenheid van belanghebbenden geborgd moet worden.